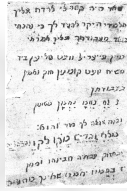

אתם, אתם, ראש השנה אתם, אתם, ראש השנה אתם, אתם, ראש השנה

לזכרון נצח מורינו ר' ישראל בער אודסר, זצ"ל

נצבים - וילך

סיפור

(כוכבי אור - אנשי מוהר"ן, ג')

אחר כך בקיץ שקדם התקרבות מוהר"נית ז"ל לאדמו"ר זצוק"ל, היה בדעת מוהר"נית ז"ל לקבע דירתו בברדיטשוב או באדעס, אודות מסחר החניות של אביו כני"ל, רק שנתעכב מחמת שהגיעה לו ידיעה מחותנו רבי דוד צבי ז"ל שהוא צריך לעבר דרך נעמירוב בנסיעתו. וה' יתברך סבב שנדחה נסיעת חותנו מיום אל יום עד אחר ראש ח' חשוון, ומוהר"נית ז"ל חכה והמתין עליו בנעמירוב. ובתוך כך, סבב ה' יתברך בנפלאותיו העצומים שיצא אדמו"ר זצ"ל לברסלב שהיא קרובה לנעמירוב עיר מושבו של מוהר"נית ז"ל בערך שמונה עשר מיל - וכל זה הייתה סבה מאת השם יתברך כדי שיתקרב מוהר"נית ז"ל לאדמו"ר זצ"ל, כדי שעל ידי זה לא תשכח אפילו דבור אחד מדברי אדמו"ר זצ"ל. ומיד כששמע זאת מוהר"נית ז"ל, שאדמו"ר קבע ישיבתו בברסלב, נבער לבבו כל כך עד ששכח ולא העלה עוד על לבבו ממחשבותיו ומסחריו הני"ל, ותכף רצה לנסע אליו במהירות האפשרי כי אביו היה אז בברדיטשוב. על כן נתיישב בדעתו לענות עתה יסע מיד לפי שעה כי כעת ממילא אין לו מניעה גדולה מחמת שאביו אינו בביתו, ואחר כך אם יראה ויחזה שמקבל מאתו חכמה ודעת להתחזק בקיום התורה (שזה עיקר וכו' כני"ל), ויראה ויבין בדעתו שיהיה לו תועלת מאתו בעבודת ה' לא יביט עוד אחר כך על שום מניעה.

אפילו על המניעות אשר מאביו, כי גם על זה נאמר 'אתה ואבך חייבים בכבודי'. כי אי אפשר לקיים כל המצוות התלויות בלב שהם העיקר, רק על ידי התקשרות לצדיקים ולדבריהם הקדושים המחזיקים את הלב בתפלה ובשאר עצותיהם הקדושות לכל אחד ואחד לפי מקומו ושעתו. ועיין בורה דעה חלק ב' סימן ר"מ סעיף כ"ה ובפתיחי תשובה שם סעיף קטן כ"ב לענין תפלה בכוונה. ובאמת אחר כמה שנים התחרט אביו מאד על כל אשר הצר לו והודה לו על כל מעשיו בכל לבו ונפשו. וזה היה עוד בזה העולם, ומכל שכן בעולם הבא, בודאי הוא מחזיק לו טובה בלי שיעור כי 'ברא מזכה אבא' כמובא בספרי אמת (ועיין בחיי מוהר"ן בספר מעלת המתקדמים אליו באות ט').

וכן היה, שנסע בשבוע זאת הוא ורבי נפתלי ז"ל ועוד שני אנשים (רבי ליפא ורבי זלמן הקטן) לאדמו"ר זצוק"ל. ומיד בכניסתם לאדמו"ר ז"ל דבר עמהם הרבה, ובתוך שיחתו הקדושה ספר להם שלשה מעשיות:

מעשה ראשון מהרב מנאסכיו ז"ל, שבזה רמז להם שיתנו מאד את לבבם לכל דבור ודבור שיוצא מפיו הקדוש, אפילו בעסקי העולם, ולבל ידמו בנפשם שעל פי פשוט הוא מדבר את דבריו חליה:

מעשה שני מהרב רבי שניאור זלמן ז"ל, שבזה רמז על מוהר"נית ז"ל שירבה מאד לחדש בתורתו הקדושה.

מעשה שלישי מהתקדמות הרב הקדוש רבי מיכל להבעל שם טוב ז"ל, שבזה כוון למוהר"נית ז"ל מחשבתו שחשב אז ונתבהל ונשתומם מאד בראותו בעיניו כי לא נעלם מאתו גם כל מחשבותיו ורעיונותיו העולים על לבו. ומאז נמשכו אליו בהתקדמות גדול מאד. ומוהר"נית ז"ל הבין מיד שבדאי יהיה לו תועלת מאתו בעבודת השם יתברך כרצונו הטוב כני"ל, ואחר כך חזרו לביתם ואחר יום או יומיים בא אביו של מוהר"נית ז"ל מברדיטשוב, ומסתמא חרה אפו על זה אבל כבר נחלט בדעתו של מוהר"נית ז"ל לבל ישמע אליו כלל בדבר הזה כני"ל:

(ספר אבי הנחל א' - מכתב לו)

מכתב

ב"ה, כ"ח אלול תשי"ב, תל-אביב.

אוהבי יקירי הטוב ונחמד לכל, השואב חיים ממימי החסד שבהם תלוי שרש חיותו ותקונו נפשו. יכתב ויחתם בתוך הקבוץ הקדוש בספר הצדיק לחיים טובים ונעימים, לחיים ארכים ולשלום אין קץ.

בשמחת לבבי, קבלתי מכתבו בצרף צייק על סך מאה ל"י מיום כ"ד אלול, ושש' אנכי על ישועתו אשר היה ה' בעזרו וזכה שיתנוצץ בלבו הודך איזה מעט התנוצצות מאור הצדיק אשר חפר ומצא גאולה ופדות נפשו, ומגעגע לנטע אורו

כל מה שמתגדל ומתפאר שם הצדיק יותר מתגדל ומתפאר שם השם יתברך ביותר. (קל"מ ב', סו)

טוב להגיד ולשיר **נְחִי נְחִי נְחִי נְחִי נְחִי נְחִי** לזכות לכל הישועות

אתם נצבים היום כלכם ... (כט, ט)

קדם ראש השנה, קורין פרשת "אתם נצבים היום כלכם" וכו', להודיע שכל נפשות בית ישראל, גדולים וקטנים, כלם צריכים להתקבץ יחד ולכלל יחד באהבה בתוך הקדשה העליונה, בתוך בחינת קדשי קדשים, אבן שתיה, שכל הכולל, שהוא בחינת משה, בחינת הצדיק האמת, שצריכין לנסע אליו על ראש השנה. ועל ידי זה שנכללין יחד בתוך אבן שתיה, שכל הכולל, על ידי זה זוכין כל אחד ואחד להחיות שכלו, עד שיוכל להמתיק כל מיני דינים וצמצומים, ומשם נמשך המתקה לכל אחד ואחד במקומו, ביומו ושעתו, שידע כל אחד כפי מה שהוא, במקומו וביתו, או בדרך באיזה מקום שהוא, וכפי מה שהוא באותו היום ובאותו השעה והרגע, שידע היטב שבאותו השעה והרגע יוכל לדבק עצמו להשם יתברך ממקומו שהוא שם, ומכל הפגמים והבלבולים והעקמומיות שבלב שעובר עליו אז, כפי האדם והמקום והזמן, כי הכל נמתק ונתבטל על ידי השכל העליון הכולל הני"ל. וזה: "אתם נצבים היום" זה בחינות אדם ומקום וזמן; "אתם" - היינו אדם, בחינת כלליות נפשות ישראל; "נצבים" בחינת מקום שנצבים עליו; "היום" בחינת זמן. וזה: "כלכם לפני ה' אלקיכם", שאתם כלכם, כל אחד כפי מקומו ושעתו, כלכם צריכים לידע שאתם נצבים ועומדים היום לפני ה' אלקיכם, וזה זוכין על ידי הכלליות (ההכללות) בהצדיק האמת, שהוא בחינת קדשי קדשים, אבן שתיה. וזה: "לעברך בברית וכו' אשר אנכי כרת עמך היום" בחינת "היום אם בקלו תשמעו", להתגבר להתחיל בעבודת השם בכל עת ובכל שעה ובכל רגע שעומד בו, ולא לדחות מיום לחברו כלל, כי צריכין לידע שאין לאדם בעולמו אלא אותו היום ואותו רגע לבד, כמו שכתוב "ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחננו". (הלכות פקדון וארבעה שומרים - הלכה ה', אות לו לפי אוצר היראה - אלול, ראש השנה... אות קפ)

אתם נצבים היום ... (ל, טז)

עיקר אריכת ימיו של האדם הוא מה שצריכין ליהרהר להאריך ולהרחיב היום בכל יום ויום, כי כל יום ויום בתחילתו הוא קצר מאד,

ובא להאדם, לכל אחד ואחד כפי בחינתו, במצר גדול, וכנראה בחוש, שבכל יום ויום בתחילתו קשה על האדם מאד מאד העבודה שהוא צריך לעשות בזה היום. ומחמת זה רבים נמנעין מעבודתו יתברך ודוחין ומטעין את עצמם בכל יום ויום, שאומרים: היום קשה לי להתפלל! היום לבי אטום! היום יש לי מניעות ובלבולים אלו! וכן מזדמן לו כמעט בכל יום ויום, עד שמחמת זה רבים מוזלזלין בדברים העומדים ברומו של עולם, ומאי ניהו? תפלה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל, והתפלה דומה עליהם למשא, והפצצים לפטר התפלה מעליהם, וכל זה מחמת שאינם מבינים ואינם משימים אל לבם לראות היטב שבכל יום ויום הוא כך, כי כל יום בתחילתו הוא קצר ובא להאדם במצר ובצמצום גדול, והקדשה והעבודה שהוא צריך לעשות בזה היום עדיין היא נעלמת במצר גדול ובקטנות גדול מאד. אבל האדם צריך בכל יום להיות גיבור כארי וכו', להתגבר להאריך ולהרחיב את היום ולילך בכל שעה מקטנות לגדלות, דהיינו להגדיל כל שעה ושעה מהיום בתוספת קדשה יתרה, שזה עיקר העבודה, מה שצריכין בכל עת לצאת ממחין דקטנות למחין גדלות. וזה עיקר יציאת מצרים שאנו צריכין לזכר בכל יום ויום, כי בכל יום אנו צריכין להשתדל לצאת ממצר למרחב, שזהו בחינת: "מן המצר קראתי י"ה, ענני במרחבי", שזה עיקר אריכת ימיו של האדם כני"ל. (הלכות גנבה - הלכה ג', אות י' לפי אוצר היראה - יראה ועבודה, אות קסא)

הנך שכב עם אבתיך וקם ... (לא, טז)

בעולם הזה, אין מעמד מאחר שסופו לשכב ולמות, אבל תחיית המתים נקרא בשם עמידה בדברי רבותינו ז"ל בכל מקום. וכמו שכתוב (דברים לא): "הנך שכב עם אבותיך וקם". שנאמר על תחיית המתים, כי אז עיקר הקיום והעמידה לנצח מאחר שלא יחזרו לשכב על העפר עוד, כי צדיקים שעתיד הקדוש ברוך הוא להעמיד אינם חוזרים לעפרם. (הלכות תפלין - הלכה ו', אות כז)

בלב ידידיו הסרים למשמעתו, ומשתוקק בהשתוקקות נמרץ בכל נפשו ומאודו לחזק עניינו ולתמך את אנשיו במנה יפה באהבה וברצון. אין בפי מלה יהודות לו על כל החסד והטוב הזה, ישלם ה' פעלו הטוב, ויעזר ויגן עליו ועל ביתו ויברכם בשנה טובה ומתוקה, ויצליחו וישכילו במתיקת הדעת של רבנו ז"ל המוליד אותנו להחיות את עצמנו במעט הטוב אשר זוכין לחטף בזה העולם, ולשמח את עצמנו בזה, ולהשתוקק לחטף עוד, ולהתחיל בכל פעם מחדש לשוב לה' יתברך.

יקירי חביבי, למען ה' אל יזוז דעתו ומחשבתו, רק להיות עמנו על ראש השנה, ולהכניס ראשו בין הנפשות המקשרים את עצמם עם נשמת אור רבנו ז"ל, ואז טוב לו. ואם המניעות חזקים - עוד טוב יותר ויותר, כי עיקר החשק והכסופין לשוב אליו יתברך מתגברין רק על-ידי שירת מניעות. חזק וחזק כי הכל יתהפך לטובה על-ידי הנוגן של ע"ב נימין של הצדיק הקדוש והנורא שלא היה לו שום הסתכלות בזה העולם, וכל העולם אינו עולה אצלו כהרף עין וכי'.

בידידות ואהבת עולם, הזוכרו תמיד בעמקי הלב ומעתיק ומתפלל עליו, דורש שלמו וישועתו בזה ובבא. המעתיק והמסדר, ישראל דב אודסר

עצות ותפילות

(עצות המבוארות

ראש השנה, אות ט')

ראש השנה הוא זמן תיקון האמונה. כי על ידי רבוי הקבוצים והקהלות המתאספים אצל צדיקי אמת בראש השנה, על ידי זה מתקבצים כל חלקי האמונה הקדושה, והאמונה מתקנת בשלמות. גם המחין של האנשים הבאים לצדיקי אמת לראש השנה, מתנוצצים ומתקנים. וכן בעשרת ימי תשובה, שעל ידי ענייני תשובה ומעשים טובים שעוסקים בימים אלו, מתנוצצים ומתקנים המחין. ותיקון המחין מכונה "תפלין, חותם דקדושה, תיקון הברית", כמבואר בלקוטי מוהר"ן חלק שני (סימן ה') בתורה "תקעו אמונה". ביום הכפורים הוא גמר התקון של חותם דקדושה, שזה מרמז על תיקון המוח. בחג הסוכות ממשכיכם שמחה; ועל ידי שמחה מתקנים המאכלים, שלא יבוא על ידי המאכלים לחלומות רעים ולמקרה לילה, חס ושלוש. בשמיני עשרת נמשך תיקון המשפט, ועל ידי תיקון המשפט כראוי נצולים גם ממקרה לילה, רחמנא לצלן, שבא על ידי דינים שאינם כשרים. כך מבואר בלקוטי מוהר"ן חלק שני בתורה "תקעו אמונה". גם מתקנים עניינים הנזכרים למעלה על ידי שתלמידים אמתיים באים אל רבי אמת, והעיקר הוא שבאים אליו לראש השנה, שזה עיקר זמן התקונים הנזכרים למעלה. גם על ידי התקיעות הקדושות דראש השנה מתקנים תקונים אלו. כי על ידי תקיעה זוכים לתיקון האמונה, על ידי תרועה זוכים לקדושת תפלין, היינו תיקון המוח, שהמוח יהיה זך וטהור מכל מיני מחשבות רעות והרהורים רעים, ועל ידי שברים זוכים לתיקון החלום, לתיקון המשפט ולהינצל ממקרה לילה בשלמות.

מכל הנזכר למעלה, יש להסיק כמה צריך להיזהר בשמיעת שופר בראש השנה, ביראת השם, בהתעוררות גדולה ובלב נשבר, שלא כלצים וקלי הדעת המתלוצצים רחמנא לצלן מתקיעת שופר. כי על ידי כל מין קול שופר נעשים תקונים שונים באדם, שהם נחוצים מאד לתיקון נפשו, כמבואר בסעיף זה. (ראה לקוטי מוהר"ן ב', סימן ה' - אות ט"ו)

... וזכנו ברחמיך הרבים, לשמוע קול שופר בראש השנה מתוקע הגון וכשר. ונזכה לקיים מצוות שמיעת קול שופר בראש השנה בשלמות בקדושה ובטהרה

גדולה, בחזרה ובשמחה רבה ועצומה, באימה ביראה ובאהבה גדולה, ותעורנו שנוכה לתקן כל התקונים הקדושים, צצריכין לתקן על ידי קול התקיעה והשברים והתרועה. ובזכות התקיעה הקדושה נזכה להמשיך עלינו קדושת החכמה והתבונה והדעת, ונזכה לצחצח נשמותינו בשבע הצחצחות העליונות הקדושות. ובזכות התרועה הקדושה תזכנו להמשיך עלינו קדושת "משה היה רועה", שהוא הרועה ישראל האמתי, ונזכה בזכותו וכחו וקדושתו לקדושת הברית באמת. ובזכות השברים הקדוש, נזכה לחלומות צודקים ואמתיים, לחלום על ידי מלאך הקדוש, ותשמרנו ותצילנו על ידי זה מפגם הברית וממקרה לילה בכל הבחינות, ונזכה על ידי זה לתיקון המשפט.

ותעורנו ותושיענו להשקות את הלב בקדושה גדולה, ולכבות חימום הלב הנובע אל התאוות רעות ובפרט לתאוות ניאוף. ותמשיך עלינו מימי החסד והרחמים, מימי הדעת והתבונה, ותשאב לנו "מים בששון ממעיני הישועה", ותשבר ותשקה ותכבה צמאון וחמימות הלב דסטרא אחרא, ונזכה לתיקון המשפט, ויקויים מקרא שכתוב: ויגל כמים משפט וצדקה נחל איתן.

ותעורנו ברחמיך וחסדיך הרבים, שנוכה לקבל ראש השנה הקדוש והנורא מאד בקדושה ובטהרה גדולה. ובזכות קדושת ראש השנה נזכה לאמונה שלמה באמת. ותעורנו ותושיענו שיתקבצו יחד כל חלקי נצוצות האמונה הקדושה על ידי קיבוץ הקדוש של עמך ישראל המתקבצין בכל הקהילות הקדושות יחד בימי ראש השנה הקדושים, ויקויים מקרא שכתוב: וידו שמים פלאך ה' אף אמונתך בקהל קדושים. ונזכה על ידי זה לתיקון המחין הקדושים, ותעורנו ותזכנו שימשך עלינו קדושה גדולה בכל החמשה חושים הנמשכים ממחוננו שהם: חוש הראות, וחוש השמע, וחוש הריח, וחוש הטעם, וחוש המשוש; שימשך קדושה גדולה על כל החמשה חושים שבמוח משורשם העליון שבקדושה.

ותמשיך עלינו השגחתך השלמה מראש השנה על כל השנה כולה, ותשגיח עלינו בעין חמלתך תמיד, כמו שכתוב: תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. ותשמע קול תפלותינו ותחנוניתנו וזעקותינו ושוועותינו ואנחותינו וקול תרועת עמך ישראל ברחמים, ותמשיך עלינו יראתך הגדולה, ותריח אותנו ביראת ה', ויקויים בנו מקרא שכתוב: והריחו ביראת ה'. ותתן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת, וייראוך כל המעשים וישתחוו לפניך כל הברואים ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. ונזכה להרבות במצוות ובמעשים טובים בכל השנה, עד שנוכה שתטעם בראש השנה טעם מצוותינו ומעשינו הטובים. ותזכנו ברחמיך לתקן ולעשות לך מטעמים טובים כאשר אהבת "מפקודין דעשה", ותהיה ידך פשוטה לקבל שבים ותחזירנו ותקבלנו בתשובה שלמה לפניך... (לקוטי תפילות חלק ב' - מתוך תפילה ה')

(ר' ישראל אודסר, זצ"ל - המשך)

שיחות

... כתוב בפתק, "ועליך אמרתי מיין פייעריל וועט טליען ביז משיח וועט קומען", אני מוכרח לחכות עד ביאת המשיח, כל החברים שלי כבר בארץ, כולם, עשרים, עשרה שנים, אבל מי נשאר? רק אני לבדי, אני מוכרח לחכות עד ביאת המשיח, בשביל זה אני פה, לא שמה, במכתב של רבנו כתוב בזה הלשון: "ועליך אמרתי מיין פייעריל וועט טליען ביז משיח וועט קומען", אני מוכרח לחכות עד ביאת המשיח, יש הרבה שמדברים: "מה הוא עושה כאן? הוא צריך להיות שמה, מה הוא עושה כאן?", אז זה התירוץ, במכתב של רבנו כתוב: "עד ביאת המשיח", אני מחכה לביאת המשיח,

בשביל זה אני פה, לא שמה, אני מוכרח לחכות עד ביאת המשיח, מה אני עושה פה? לך כבר, אתה לא משלנו, אתה שמה המקום שלך, אבל בפתק כתוב: "עד ביאת המשיח", אז אני מוכרח לחכות עד ביאת המשיח...

...מה אתה עושה פה? אה, רבנו הקדוש כותב לי: "עליך אמרתי עד ביאת המשיח", אני מוכרח לחכות...

...כתוב במכתב: "ועליך אמרתי עד ביאת המשיח", אני מוכרח להיות פה...

...ה-יליקוטי תפילות", זה אור הגאולה, כל דיבור שלו הוא האור הגאולה...

...הרב דב מוורשה חגר חגורה על הראש, שלא יתפוצץ, כל הלימודים לא קשים לו, רק ה"ליקוטי מוהר"ן", כשהוא לומד "ליקוטי מוהר"ן" הוא מוכרח חגורה, שלא יתפוצץ הראש, הוא אמר לי רב שמואל הורוביץ למד אצלו בחינם, בלא כסף...

...ברוך השם התאוות עזבו אותי לגמרי, אין לי, אני לא יודע אם יש תאוה בעולם, אם יש אישה בעולם, אם יש תאוה בעולם, זה חסדי השם ונפלאותיו, נסים ונפלאות, שזה לא דבר רגיל, שהאדם חי בעולם הזה ואין לו שום תאוה, זה פלא, נפלאות הבורא, פלא גדול, אני לא יודע איך זכיתי לזה, אבל אני זכיתי לזה... אני ראייתי איזה דיבור של רבנו, בספר "שיחות הרי"ן" ו"ליקוטי מוהר"ן", אז זה עשה לי פלאות, רבנו הקדוש, הוא מטהר את האדם מכל רע, מכל התאוות, זה עיקר הרע, הייתי צריך להיות תמיד בכותל, השם יתברך עשה איתי דברים כאלה, דברים פלאים כאלה, שלא נשאר בלבי איזה גאוה, איזה כבוד, חס ושלוש, והעיקר, אני נקי מפגם הברית, חלילה וחס, אם היה זה אצלי, הייתי מת בכל יום, וברוך השם אני לא צריך המלחמה והעבודה, אין לי אתם שום מלחמה ושום עסק, הם ברוגז איתי לגמרי, הם לא רוצים להכיר אותי, התאוה הכללית זה העיקר, אם חס ושלוש זה לא בסדר, אז הכל לא בסדר, זה השרש של כל התורה, אם חס ושלוש היה לי איזה ריח מתאוה, הייתי מת, לא יכולתי לחיות, וברוך השם התאוות הם בסוף העולם, הם לא באים אלי כלל, אני לא צריך שום מלחמה. ה"תיקון הכללי" אני לא אומר, אבל אני מצטער מאד על זה, כי צריכים להגיד, זה "תיקון הכללי", אבל אמרו לי הזקנים: "מי שהוא נקי... והוא נקי מהתאוה הכללית, זה העיקר", מה שאדם נברא, בא לעולם הזה, רק בשביל זה, לשבר התאוה, ואני אין לי מלחמה בתאוה. התאוה, כל זמן שהאדם בעולם הזה, כל זמן שיש לו איזה חיות, התאוה בעולם הזה האדם. ואותי, עזבו אותי והם בסוף העולם, כשאני פה, הם בסוף העולם, אינני יודע אם יש תאוה בעולם, אם יש אישה בעולם... נקי לגמרי. אני הייתי הולך בכל יום למקוה, אבל היום אין לי לא מקוה ולא "תיקון הכללי", אין לי על מה, אולי לא כדאי לפרסם את זה, להגיד את זה, אבל טוב שידעו שיכולים לפטור אותם, אם רוצים באמת, אז יכולים לפטור אותם, אני לא מרגיש אם יש כלה בעולם, אם יש אישה בעולם, כאילו אין שום כלה ואין אישה בעולם, אם היה לי מלחמות בזה, הייתי מת, ברוך השם הם יודעים מזה והם עזבו אותי לגמרי, זה לא משלי, מתנה מן השם יתברך, כי זה לא גבורה, גבורתנו, מה אנו? מה חיינו? מה? אין לי שום מלחמה, אז לחוס. לא באים, אין לי עם מי ללחום, אדרבה, יותר טוב אם יש מלחמה ונותנים להשם יתברך הכל, כל החיים, אבל העבודה כשזוכים, כשזוכים לפטור אותם בלי מלחמה, אם יש חס ושלוש איזה פגם, צריכים ללחום, מלחמה, אבל אני אין לי עם מי ללחום, אולי לא היה את זה לפני עשרים שנה, אבל היה מלחמות...